

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฎอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชน

จัดทำโดย พลเรือเอก กฤษฎา เจริญพานิช
รหัส ๖๐๐๕๐๓

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๕
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฏอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชน

พลเรือเอก กฤษฎา เจริญพานิช^๑

บทคัดย่อ

สาระสำคัญ

เป็นที่ทราบกันว่า มักมีการกล่าวถึงกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ ว่าเป็นกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน ในขณะที่ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฏอัยการศึกในหลากหลายสถานการณ์ และกฏอัยการศึกก็เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจที่จะกระทำการต่าง ๆ กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นไม่สามารถระงับหรือป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองได้ ทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนว่า อนุญาตให้รัฐภาคีสามารถที่จะตราหรือใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึกได้ แต่มีขอบเขตการใช้อำนาจที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึกต้องกระทำการหรือไม่กระทำการบางประการ ไม่ว่าจะต้องไม่ใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึกจนถึงขั้นทำให้บุคคลถึงแก่ความตายตามอำเภอใจ จะลงโทษประหารชีวิตได้ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลกระทำความผิดร้ายแรง ผู้ที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตมีสิทธิขอภัยโทษ ลดโทษ นิรโทษกรรม และห้ามพิพากษาประหารชีวิตแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหญิงมีครรภ์ จะต้องไม่กระทำการทรมานหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้า ห้ามเอาคนมาเป็นทาส ศาลที่มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึกจะต้องพิพากษาให้บุคคลใดต้องรับโทษจำคุกเพราะไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ หรือจะพิพากษาให้บุคคลรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำการกระทำนั้นเป็นความผิดเท่านั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลโดยต้องยอมรับว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นบุคคลตามกฎหมาย จะห้ามเกี่ยวกับเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา ความเชื่อของแต่ละบุคคลไม่ได้ จะต้องเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนา และศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน ตลอดจน จะต้องกระทำการภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย และจะต้องเลือกใช้มาตรการให้พอสมควรแก่เหตุ เพื่อให้สอดคล้องต่อหลักการของสิทธิมนุษยชน

ความนำ

มีการกล่าวว่า กฏอัยการศึกมีบทบัญญัติที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในลักษณะที่ไม่มีความจำเป็นและไม่ได้สัดส่วน ขัดต่อสิทธิมนุษยชน โดยตราได้ที่ยังมีรัฐบาลพลเรือนปฏิบัติหน้าที่หรือรักษาการณ์อยู่ฝ่ายทหารย่อมไม่อาจนำกฏอัยการศึกมาอ้างใช้ในภาวะจลาจลหรือสงคราม และหากประกาศใช้ไปก็เท่ากับกระทำการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน บทความนี้จึงมุ่งเน้นพิจารณาประเด็นว่า กฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร และมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการบังคับใช้กฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ อย่างไร ให้อยู่ภายใต้หลักการของสิทธิมนุษยชน

^๑ เจ้ากรมพระธรรมนูญ

เนื้อหา

๑. ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือแนวคิดที่มีรากฐานมากจากความเชื่อ ปรัชญา คำสอนทางศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ในโลกที่เชื่อว่ามนุษย์ที่เกิดมาทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ เช่น ทุกศาสนามีบัญญัติห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีปรัชญาความเชื่อในวัฒนธรรมตะวันตกที่ว่ามนุษย์มีสิทธิโดยธรรมชาติในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ โดยมนุษย์มีความชอบธรรมในด้านจริยธรรมที่จะรักษาชีวิตของตนเอง มีอิสระทางความคิด ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียม

ทั้งนี้ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าวได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความโหดร้ายทารุณของสงครามและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกระทำร้ายต่อสตรี เด็ก และคนชราที่มนุษย์ได้กระทำร่วมกัน ซึ่งผลจากสงครามนี้นำไปสู่การพัฒนากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Laws) ซึ่งเป็นหลักการ ข้อตกลง ระบบ และกลไกด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐาน และได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนทุกคนในโลกนี้ ดังในปัจจุบัน ความเชื่อและแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกันจึงได้รับการคุ้มครองโดยหลักการและกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงกฎหมายในระดับประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆซึ่งบัญญัติหลักการสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) เป็นพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับประเทศของประเทศต่างๆ สิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกกว้างๆ ได้เป็น 2 ส่วนคือ สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิด การนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ส่วนอีกด้านหนึ่งคือสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงสิทธิในการทำงาน สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางอาหาร และสิทธิที่จะได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น^๒

๒. ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชน

ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ

๒.๑ เป็นสิทธิที่ติดตัวมากับความเป็นมนุษย์ (inherent) หมายถึงเมื่อคนเกิดมาก็มีสิทธิมนุษยชนติดตัวมาด้วย

^๒ สิทธิมนุษยชนคืออะไร <https://www.amnesty.or.th/our-work/human-rights-education/about>

๒.๒ เป็นสิทธิที่เป็นสากล (universal) คือเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนเหมือนกันไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ เพศ หรือนับถือศาสนาใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มาจากพื้นฐานสังคมหรือการเมืองอย่างไร มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในสิทธิและศักดิ์ศรี

๒.๓ เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไป หรือยกให้แก่กันได้ (inalienable) คือไม่มีใครจะพรากเอาสิทธิมนุษยชนไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายของประเทศ จะไม่ยอมรับรับรองสิทธิมนุษยชน หรือแม้จะละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้นก็ยังมีสิทธิมนุษยชนอยู่

๒.๔ เป็นสิทธิที่ไม่ถูกแยกออกจากกัน (indivisible) กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งประกอบด้วยสิทธิสองส่วนคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้น จะต้องไม่ถูกแยกออกจากกัน สิทธิทั้งสองส่วนนี้จะต้องได้รับการเคารพ ปกป้อง และเติมเต็ม (ทำให้เกิดขึ้น) เพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

นอกจากนั้นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ระบุหลักการที่สำคัญไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติคือ หลักความเสมอภาค (Equality) และการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) ซึ่งหมายถึงการที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันไม่ว่าจะมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง สถานภาพทางการเมืองหรือสถานภาพอื่นๆ^๓

๓. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่างๆ ได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และถึงแม้ว่าปฏิญญาฉบับนี้จะไม่ใช่สนธิสัญญาระหว่างประเทศแต่ก็จัดเป็นกฎหมายจารีตระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุด ซึ่งประเทศต่างๆ จำต้องเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชนที่ได้ตราไว้ในปฏิญญาฉบับนี้ โดยที่ปฏิญญาฉบับนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของสนธิสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆอีกหลายฉบับ รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

ในคำปรารภของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวว่า ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษยชาติอันเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก และการเมินเฉย และดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดการอันป่าเถื่อนโหดร้ายทารุณ ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดโดยสามัญชน ว่าถึงวาระแห่งโลกแล้วที่มนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูดและในความเชื่อถือ รวมทั้งมีเสรีภาพจากความกลัวและความต้องการ สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับให้หาทางออก โดยการกบฏต่อพระราชและการกดขี่อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย สมัชชาจึงประกาศให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับประชาชนทั้งมวลและ

^๓ สิทธิมนุษยชนคืออะไร <https://www.amnesty.or.th/our-work/human-rights-education/about>

ประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายที่ว่าปัจเจกบุคคลทุกคน และทุกส่วนของสังคม โดยการคำนึงถึงปฏิญญานี้เป็นเบื้องต้น จะมุ่งมั่นส่งเสริมการเคารพสิทธิ และอิสรภาพเหล่านี้ ด้วยการสอนและการศึกษา และให้มีการยอมรับและยึดถือโดยสากลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยมาตรการอันก้าวหน้าในประเทศและระหว่างประเทศ ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้เขตอำนาจแห่งรัฐนั้น ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องดังนี้

๓.๑ มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรี และสิทธิ ต่างในตนมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ

๓.๒ ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนชาติใดอาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น พื้นเพทางชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่น นอกเหนือจากนี้ จะไม่มีการแบ่งแยกใด บนพื้นฐานของสถานะทางการเมือง ทางกฎหมาย หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

๓.๓ ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล

๓.๔ บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาสหรือสภาวะจำยอมไม่ได้ ทั้งนี้ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

๓.๕ บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณหรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้

๓.๖ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

๓.๗ ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

๓.๘ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิภาพจากศาลที่มีอำนาจของรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

๓.๙ บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

๓.๑๐ ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน

๓.๑๑ ก. ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาคดีที่เปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี

ข. บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดอันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใดอันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำกรณั้นไม่ได้และจะกำหนดโทษหนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

๓.๑๒ บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัยหรือการสื่อสาร หรือจะถูกกลบหลู่เกียรติยศ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองของกฎหมายจากการแทรกแซงสิทธิหรือการกลบหลู่ดังกล่าว

๓.๑๓ ก. ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนย้ายและการอยู่อาศัยภายในพรมแดนของแต่ละรัฐ

ข. ทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศใด รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน

๓.๑๔ ก. ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและได้ที่ลี้ภัยในประเทศอื่นจากการประหัตประหาร

ข. สิทธินี้จะยกขึ้นกล่าวอ้างกับกรณีที่มีการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นโดยแท้ จากความผิดที่มีไซ้ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้

๓.๑๕ ก. ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง

ข. บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้

๓.๑๖ ก. บรรดาชายและหญิงที่มีอายุครบบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะทำการสมรสและก่อร่างสร้างครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใด อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติหรือศาสนา ต่างย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรสและขาดจากการสมรส

ข. การสมรสจะกระทำกันโดยความยินยอมอย่างอิสระ และเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

ค. ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

๓.๑๗ ก. ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น

ข. บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้

๓.๑๘ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพัง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในที่สาธารณะหรือส่วนบุคคล

๓.๑๙ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออกรวมทั้งอิสรภาพในอันที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง แสวงหา รับ และส่งข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อคิดผ่านสื่อใด โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

๓.๒๐ ก. ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม ร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ

ข. บุคคลใดไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้^๔

๔. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) หรือ ICCPR เป็นสนธิสัญญาพหุภาคี ซึ่งสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติรับรองเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๐๙ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๙ สนธิสัญญานี้ให้คำมั่นสัญญาว่าภาคีจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของคุณ ซึ่งรวมถึง

^๔ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

<https://www.amnesty.or.th/our-work/human-rights-education/universal-declarations>

สิทธิในชีวิตเสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม^๕ ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญา^๖นี้โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๐

สาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ ๕๓ ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น ๖ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง วรรคอารัมภบท กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ส่วนที่สอง กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (right of self-determination)

ส่วนที่สาม กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทาง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ ประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยา ไม่ว่าจะบุรุษหรือสตรี จะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ

ส่วนที่สี่ กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

ส่วนที่ห้า กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคีการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

ส่วนที่หก กล่าวเกี่ยวกับการห้ามตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งการมิให้ ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ^๖

ในประการที่สำคัญ ข้อบทที่ ๔ กำหนดให้ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจใช้มาตรการที่เป็นการเลียงพันธกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของเหตุการณ์ ทั้งนี้ มาตรการ

^๕ วิกิพีเดีย จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

^๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จาก <http://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights.aspx>

เช่นว่านั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันธกรณีอื่นๆ ของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม

๕. หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฎอัยการศึก

๕.๑ หลักความชอบด้วยกฎหมาย

เป็นที่ยอมรับกันว่าเมื่อบุคคลใดมีอำนาจมากก็มักใช้อำนาจนั้นอย่างเต็มที่จนเกินขอบเขตเสมอ จนกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น หลักความชอบด้วยกฎหมายจึงได้กำหนดหลักการใช้อำนาจว่า ฝ่ายปกครองจะกระทำการใดที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจและต้องกระทำการในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ”^๗ โดยเฉพาะกรณีที่มีการดำเนินการดังกล่าวอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางลบ

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชน การใช้หลักการดังกล่าวอาจไม่เคร่งครัดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีต้องมีการให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เช่น กรณีเกิดอุทกภัยหรือสาธารณภัยต่าง ๆ แต่หากเป็นกรณีที่ไม่มีความเร่งด่วนนัก รัฐก็ควรที่จะตรากฎหมายสำหรับกรณีนั้น เป็นต้นว่า การที่รัฐจะให้ความสนับสนุนค้ำจุนทางเศรษฐกิจแก่ธุรกิจเอกชนควรมีการตรากฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ธุรกิจโดยทั่วไป มิให้มีการเลือกปฏิบัติจากฝ่ายอำนาจรัฐ เพียงแต่กฎหมายดังกล่าวอาจให้ดุลพินิจที่กว้างขึ้นแก่ฝ่ายอำนาจรัฐ^๘ หลักการนี้ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ กำหนดให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ แสดงว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ต้องการให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งกฎหมายที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในฐานะเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนตามหลักการประชาธิปไตย โดยรัฐธรรมนูญนี้ได้กำหนดให้สามารถตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพประชาชนในเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้ ทั้งนี้ รัฐสภาจะมอบอำนาจให้องค์กรอื่นออกกฎหมายลำดับรองที่มีเนื้อหาจำกัดสิทธิและเสรีภาพจากประชาชนโดยลำพังกฎหมายลำดับรองนั้นเองไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนดที่มีผลบังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เป็นต้น

๕.๒ หลักพอสมควรแก่เหตุ

หลักพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน เป็นหลักการควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของผู้มีอำนาจ ที่มีการบัญญัติไว้เป็นบทบัญญัติของกฎหมายตั้งแต่สมัยของกฎหมายโรมัน โดยถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา

^๗ หลักการนี้มีความหมายตรงกันข้ามกับหลักเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่ยึดถือว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพจะกระทำการใดก็ได้ เว้นแต่การกระทำนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามทฤษฎีเสรีภาพการแสดงเจตนา

^๘ ศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ , กฎหมายรัฐธรรมนูญ (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พ.ศ.๒๕๔๙) หน้า ๓๓๒

๒๙ วรรคหนึ่ง กำหนดให้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น อันเห็นได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ให้สามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หลักกฎหมายนี้ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันมีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ให้ความสำคัญมาก กล่าวคือ มีค่าบังคับเท่ากับรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ ประการ

๕.๒.๑ หลักความเหมาะสม

เป็นหลักที่กำหนดให้การที่รัฐจะใช้อำนาจออกมาตรการหรือวิธีการใดได้ มาตรการนั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับหรือแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ถ้าหากไม่เป็นที่ยอมรับหรือแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนนี้ ย่อมไม่ใช่มาตรการที่เหมาะสม

๕.๒.๒ หลักความจำเป็น

เมื่อรัฐได้ออกมาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมแล้ว มาตรการนั้นจะต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ หากมีมาตรการอื่นที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และมีผลกระทบน้อยกว่ามาตรการอื่นที่รัฐมีอำนาจใช้ รัฐต้องเลือกใช้มาตรการที่เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพน้อยกว่า

๕.๒.๓ หลักพอสมควรแก่เหตุอย่างแคบ

เป็นหลักที่เรียกร้องให้มาตรการที่รัฐเลือกใช้นั้น จะต้องไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับผลกระทบจนเกินกว่าขอบเขต และผลกระทบที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล หรือ ต้องเป็นมาตรการที่เมื่อเลือกใช้แล้ว จะทำให้ประโยชน์ที่สาธารณะได้รับมีความสมดุลกับประโยชน์ส่วนบุคคลมากที่สุด ตรงกับสุภาษิตไทยว่า “อย่าขี่ช้างจับตักแตน”

กล่าวโดยสรุป องค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติจะต้องเลือกมาตรการที่สามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ โดยให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด และเป็นไปอย่างมีเหตุผล

๖. สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึก

๖.๑ เงื่อนไขการประกาศใช้กฏอัยการศึก

๖.๑.๑ เหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย

เมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฏอัยการศึกทุกมาตราหรือแต่บางมาตรา หรือข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งของมาตรา ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้บทบัญญัตินั้นบังคับในส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรหรือตลอดทั้งราชอาณาจักร และถ้าได้ประกาศใช้เมื่อใด หรือ ณ ที่ใดแล้ว บรรดาข้อความในพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับความของกฏอัยการศึกที่ใช้บังคับต้องระงับ และใช้บทบัญญัติของกฏอัยการศึกที่ใช้บังคับนั้นแทน^๔

๖.๑.๒ สงครามหรือจลาจล

เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใดให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารมี

^๔ กฏอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๒

อำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แต่จะต้องรับรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด^{๑๐}

๖.๒ ลักษณะประกาศ

ถ้าไม่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วพระราชอาณาจักร ในประกาศนั้นจะได้แสดงให้เห็นปรากฏว่า มณฑลใด ตำบลใด หรือเขตใดใช้กฎอัยการศึก^{๑๑}

๖.๓ ผลของการประกาศใช้กฎอัยการศึก

๖.๓.๑ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน

ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร^{๑๒}

๖.๓.๒ อำนาจศาลทหาร และอำนาจศาลพลเรือน เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึก

ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกและในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้^{๑๓} ทุกข้อ หรือแต่บาง

^{๑๐} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๔

^{๑๑} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๓

^{๑๒} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๖

^{๑๓} บัญชีต่อท้าย

ก. คดีที่เกี่ยวกับตัวบุคคลบางจำพวก

๑. คดีที่ตำรวจกระทำความผิดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการสนาม

๒. คดีที่บุคคลพลเรือนสังกัดในราชการทหารเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ไม่ว่าจะเกี่ยวกับหน้าที่ราชการหรือไม่ และไม่ว่าจะได้กระทำความผิดในทีใด ๆ ในเขตที่ใช้กฎอัยการศึก

๓. คดีที่บุคคลใด ๆ เป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร หรือร่วมกับบุคคลดังกล่าวใน ๑. หรือ ๒. ไม่ว่าจะเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุน

๔. คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่ว่าจะเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุน

ข. คดีที่เกี่ยวกับความผิดบางอย่าง

๑. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

๒. คดีที่มีข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินสำหรับใช้ในราชการทหารแห่งกองทัพไทย หรือกองทัพพันธมิตรแห่งประเทศไทย หรือความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายทหารไทยหรือทหารพันธมิตรแห่งประเทศไทย ในขณะที่กระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่กระทำการตามหน้าที่

๓. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๑๒

(๒) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๑๓ ถึงมาตรา ๑๑๘

(๓) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๑๙ ถึงมาตรา ๑๒๔

ข้อ และหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งได้ ทั้งนี้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกประกาศดังกล่าว นั้นด้วย

ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในวรรคแรก ให้มีผลบังคับเฉพาะคดีที่การกระทำผิดเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ระบุไว้ในประกาศ วันเวลาที่ระบุนั้นจะเป็นวันเวลาที่ออกประกาศนั้นหรือภายหลังก็ได้ ประกาศเช่นว่านี้ให้โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาด้วย

นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ถ้าคดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกมีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารก็ได้^{๑๔}

เมื่อได้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังคงค้างอยู่ในศาลนั้น และให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังมิได้ฟ้องร้องในระหว่างเวลาที่ใช้กฎอัยการศึคนั้นด้วย^{๑๕}

๖.๓.๓ อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึกในตำบลใด, เมืองใด, มณฑลใด, เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่จะตรวจค้น, ที่จะเกณฑ์, ที่จะห้าม, ที่จะยึด, ที่จะเข้าอาศัย, ที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่, และที่จะจับได้^{๑๖}

(๔) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่มาตรา ๑๓๐ ถึงมาตรา ๑๓๕

(๕) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๗ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๘ ถึงมาตรา ๑๔๒ มาตรา ๑๔๕ และมาตรา ๑๔๖

(๖) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่มาตรา ๑๔๗ ถึงมาตรา ๑๕๔ มาตรา ๑๕๘ ถึงมาตรา ๑๖๕

(๗) ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามมาตรา ๑๗๒ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร มาตรา ๑๗๐ มาตรา ๑๗๑ มาตรา ๑๗๕ ถึงมาตรา ๑๘๕ มาตรา ๑๘๙ มาตรา ๑๙๓ มาตรา ๑๙๗ และมาตรา ๑๙๘ เฉพาะเมื่อศาลนั้นเป็นศาลทหาร

(๘) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามมาตรา ๒๐๑ และมาตรา ๒๐๒

(๙) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตั้งแต่มาตรา ๒๐๙ ถึงมาตรา ๒๑๖

(๑๐) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนตั้งแต่มาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๔ มาตรา ๒๒๖ มาตรา ๒๒๘ ถึงมาตรา ๒๓๒ มาตรา ๒๓๔ มาตรา ๒๓๕ มาตรา ๒๓๗ และมาตรา ๒๓๘

(๑๑) ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสดตมภ์ และตัว ตั้งแต่มาตรา ๒๕๐ ถึงมาตรา ๒๕๓ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร

(๑๒) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตั้งแต่มาตรา ๒๖๕ ถึงมาตรา ๒๖๘ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร

(๑๓) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามมาตรา ๓๓๖ มาตรา ๓๓๙ และมาตรา ๓๔๐

๔. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร

๕. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเขตปลอดภัยในราชการทหาร

๖. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องแบบทหาร

๗. ความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ ตั้งแต่มาตรา ๔๕ ถึงมาตรา ๔๙

๘. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่น

๙. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

๑๐. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

^{๑๔} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๗

^{๑๕} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๗ ตี

๖.๓.๓.๑ การตรวจค้น

การตรวจค้นนั้น ให้มีอำนาจที่จะตรวจค้น ดังต่อไปนี้

(๑) ที่จะตรวจ ค้น บรรดาสิ่งซึ่งจะเกณฑ์ หรือต้องห้าม หรือต้องยึด หรือจะต้อง เข้าอาศัย หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งมีอำนาจที่จะตรวจค้นได้ไม่ว่าที่ตัวบุคคล ในยานพาหนะ เคหะสถาน สิ่งปลูกสร้าง หรือที่ใด ๆ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ทั้งสิ้น

(๒) ที่จะตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข หีบ ห่อ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่ง หรือมีไปมาถึงกันในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

(๓) ที่จะตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา บทหรือคำ ประพันธ์^{๑๖}

๖.๓.๓.๒ การเกณฑ์

การเกณฑ์นั้น ให้มีอำนาจที่จะเกณฑ์ได้ดังนี้

(๑) ที่จะเกณฑ์พลเมืองให้ช่วยกำลังทหารในกิจการ ซึ่งเนื่องในการ ป้องกันพระราชอาณาจักร หรือช่วยเหลือเกื้อหนุนราชการทหารทุกอย่างทุกประการ

(๒) ที่จะเกณฑ์ยวดยาน, สัตว์พาหนะ, เสบียงอาหาร, เครื่องศาสตราวุธ, และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ จากบุคคลหรือบริษัทใด ๆ ซึ่งราชการทหารจะต้องใช้เป็นกำลังในเวลานั้น ทุกอย่าง^{๑๗}

๖.๓.๓.๓ การห้าม

การห้ามนั้น ให้มีอำนาจที่จะห้ามได้ดังนี้

(๑) ที่จะห้ามมั่วสุมประชุมกัน

(๒) ที่จะห้ามออก จำหน่าย จ่ายหรือแจก ซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพบทหรือคำประพันธ์

(๓) ที่จะห้ามโฆษณา แสดงมหรสพ รับหรือส่งซึ่งวิทยุ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์

(๔) ที่จะห้ามใช้ทางสาธารณะเพื่อการจราจรไม่ว่าจะเป็นทางบก ทาง น้ำ หรือทางอากาศ รวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินด้วย

(๕) ที่จะห้ามมีหรือใช้เครื่องมือสื่อสารหรืออาวุธ เครื่องอุปกรณ์ของ อาวุธ และเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน หรือที่อาจนำไปใช้ทำเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้

(๖) ที่จะห้ามบุคคลออกนอกเคหะสถานภายในระหว่างระยะเวลาที่กำหนด

(๗) ที่จะห้ามบุคคลเข้าไปหรืออาศัยอยู่ในเขตท้องที่ใดซึ่งเจ้าหน้าที่ ฝ่ายทหารเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเมื่อได้ประกาศห้ามเมื่อใดแล้ว ให้ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตนั้นออกไปจากเขตนั้นภายในกำหนดเวลาที่ได้ ประกาศกำหนด

^{๑๖} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๘

^{๑๗} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๙

^{๑๘} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๐

(๘) ที่จะห้ามบุคคลกระทำหรือมีซึ่งกิจการหรือสิ่งอื่นใดได้ตามที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้กำหนดไว้ว่าควรต้องห้ามในเวลาที่ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก^{๑๙}

๖.๓.๓.๔ การยึด

บรรดาสิ่งซึ่งกล่าวไว้ ในมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ นั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเห็นเป็นการจำเป็น จะยึดไว้ชั่วคราวเพื่อมิให้เป็นประโยชน์แก่ราชศัตรู หรือเพื่อเป็นประโยชน์แก่ราชการทหาร ก็มีอำนาจยึดได้^{๒๐}

๖.๓.๓.๕ การเข้าอาศัย

อำนาจการเข้าพักอาศัยนั้น คือ ที่อาศัยใด ๆ ซึ่งราชการทหารเห็น จำเป็นจะใช้เป็นประโยชน์ในราชการทหารแล้ว มีอำนาจอาศัยได้ทุกแห่ง^{๒๑}

๖.๓.๓.๖ การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่

การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่นั้น ให้มีอำนาจกระทำดังนี้

(๑) ถ้าแม้การสงครามหรือรบสู้เป็นรองราชศัตรู มีอำนาจที่จะเผา บ้าน และสิ่งซึ่งเห็นว่าจะเป็นการก้ำกักราชศัตรู เมื่อกรมกองทหารถอยไปแล้ว หรือถ้าแม้ว่าสิ่งใด ๆ อยู่ใน ที่ซึ่งกีดกับการสู้รบก็ทำลายได้ทั้งสิ้น

(๒) มีอำนาจที่จะสร้างที่มั่น หรือดัดแปลงภูมิประเทศหรือหมู่บ้าน เมือง สำหรับการต่อสู้ราชศัตรู หรือเตรียมการป้องกันรักษา ตามความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ได้ทุกอย่าง^{๒๒}

๖.๓.๓.๗ การขับไล่

ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอาศัยเป็นหลักฐาน หรือเป็นผู้มา อาศัยในตำบลนั้นชั่วคราว เมื่อมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดหรือจำเป็นแล้ว มีอำนาจที่จะขับไล่ผู้นั้นให้ ออกไปจากเมืองหรือตำบลนั้นได้^{๒๓}

๖.๓.๓.๘ การกักตัว

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็น ราชศัตรูหรือได้ฝักใฝ่ต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารให้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจกักตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อการสอบถามหรือตามความจำเป็นของทางราชการ ทหารได้ แต่ต้องกักไว้ไม่เกินกว่า ๗ วัน^{๒๔}

๖.๓.๓.๙ การร้องขอค่าเสียหาย

ความเสียหายซึ่งอาจบังเกิดขึ้นอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องอำนาจของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา ๘ และมาตรา ๑๕ บุคคลหรือบริษัทใด ๆ จะร้องขอ ค่าเสียหายหรือค่าปรับอย่างหนึ่งอย่างใด แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้เลย เพราะอำนาจทั้งปวงที่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ปฏิบัติและดำเนินการตามกฎอัยการศึกนี้ เป็นการสำหรับป้องกันพระมหากษัตริย์

^{๑๙} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๑

^{๒๐} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๒

^{๒๑} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๓

^{๒๒} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๔

^{๒๓} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๕

^{๒๔} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๕ ทวิ

ชาติ ศาสนา ด้วยกำลังทหารให้ดำรงคงอยู่ในความเจริญรุ่งเรืองเป็นอิสราภาพ และสงบเรียบร้อย ปราศจากราชศัตรูภายนอกและภายใน^{๒๕}

๖.๔ เลิกการประกาศใช้กฎอัยการศึก

การที่จะเลิกใช้กฎอัยการศึกแห่งใดนั้น จะเป็นไปได้ต่อมีประกาศกระแสพระบรมราชโองการเสมอ^{๒๖}

๗. หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฎอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชน

กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มีบทบัญญัติบางประการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางลบ เพื่อให้มีการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ทำให้ต้องพิจารณาว่า ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชนอนุญาตให้รัฐภาคีสามารถที่จะตราหรือใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกหรือไม่ อย่างไร

หากพิจารณาจากหลักการสิทธิมนุษยชนที่ได้มีการกำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๔ วรรค ๑ ซึ่งวางหลักว่า ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศภาวะนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจใช้มาตรการที่เป็นการหลีกเลี่ยงพันธกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นว่านั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันธกรณีอื่น ๆ ของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม แสดงให้เห็นว่า เมื่อรัฐภาคีตกอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีผลต่อสาธารณะ เช่น เหตุจำเป็นที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อย สงคราม จลาจลจนเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ได้ รัฐภาคีนั้นอาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นแล้วใช้มาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้รับรองไว้ ดังนั้น หากเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากร้าย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร หรือสงคราม หรือจลาจล จนถึงขั้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ได้ รัฐบาลย่อมดำเนินการให้มีการประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฎอัยการศึกได้ หรือผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ การมีกฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ หรือการประกาศใช้กฎอัยการศึกจึงไม่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ จะต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเรื่องใดบ้าง

แม้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจะอนุญาตให้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ แต่ในข้อ ๔ วรรค ๒ กำหนดให้ไม่อาจที่จะเลี่ยงพันธกรณีตามข้อ ๖ ข้อ ๗ ข้อ ๘ วรรค ๑ และวรรค ๒ ข้อ ๑๑ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ และข้อ ๑๘ ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิต ที่กำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิดของมนุษย์ทุกคน สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครอง โดยกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ , ในประเทศซึ่งยังมีได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตย่อมกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด ตามกฎหมายที่ใช้ขณะ

^{๒๕} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๑๖

^{๒๖} กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗ มาตรา ๕

กระทำผิดและต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติ ในกติกาดังนี้ และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นว่านี้จะกระทำได้ก็แต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ , เมื่อมีการฆ่าผู้อื่นอันเป็นอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มีได้ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งกติกาดังนี้ในอันที่จะหลีกเลี่ยงจากพันธะใด ๆ อันพึงมีต่อบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ , บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษ จากคำพิพากษาให้ประหารชีวิตอาจให้ได้ในทุกกรณี , จะไม่มีการพิพากษาให้ประหารชีวิตในคดีอาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคล ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และจะลงโทษประหารชีวิตต่อหญิงมีครรภ์มิได้ และจะยกข้อนี้ขึ้นเป็นเหตุประวิงเวลา หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้^{๒๒๗}

นอกจากนี้ ไม่อาจที่จะเลี่ยงพันธะกรณีเกี่ยวกับสิทธิที่จะไม่กระทำทารุณกรรมหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้า บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณกรรมหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ กล่าวโดยเฉพาะบุคคลใดจะถูกทดลองทางแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจาก ความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่^{๒๒๘} รวมทั้ง ห้ามการเอาคนลงเป็นทาส บุคคลใดจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ ห้ามการเอาคนลงเป็นทาส และการค้าทาสทุกรูปแบบ^{๒๒๙} และบุคคลจะถูกบังคับให้อยู่ในภาวะจำยอมมิได้^{๒๓๐} รวมทั้ง สิทธิจะไม่รับโทษจำคุกเพราะไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ บุคคลจะรับโทษจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่อาจปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญาหาได้ไม่^{๒๓๑} สิทธิจะรับผิดชอบทางอาญาก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำความผิด บุคคลจะไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ถ้าไม่ถึงกับเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ กระทำการนั้น โทษที่จะลงก็ไม่อาจหนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะทำการอันเป็นความผิด หากภายหลังการกระทำความผิดนั้น ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษน้อยลง ผู้กระทำย่อมได้รับประโยชน์จากการนั้น และความตามข้อ ๕.๑ ไม่กระทบต่อการพิจารณา คดีและการลงโทษบุคคล ซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันรับรองกันในประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น^{๒๓๒}

ตลอดจน สิทธิจะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย บุคคลทุกคนมีสิทธิจะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่^{๒๓๓} และเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาหรือความเชื่อถือและเสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสักการบูชา การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมและการเผยแพร่ศาสนาไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าใน ที่สาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวก็ตาม , บุคคลจะถูกบังคับการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เสรีภาพในการนับถือ หรือเลือกศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของ

^{๒๒๗} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๖

^{๒๒๘} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๗

^{๒๒๙} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๘ วรรค ๑

^{๒๓๐} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๘ วรรค ๒

^{๒๓๑} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๑

^{๒๓๒} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๕

^{๒๓๓} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๖

ตนหาได้ไม่ , เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อของบุคคลจะถูกจำกัดก็แต่โดยกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะความสงบเรียบร้อยอนามัย หรือศีลธรรมหรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น และรัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนา และศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน^{๓๔}

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษาย่อมต้องมีขอบเขตไม่ให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ

ประการแรก เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องไม่ใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษจนถึงขั้นทำให้บุคคลถึงแก่ความตายตามอำเภอใจ จะลงโทษประหารชีวิตได้ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลกระทำความผิดร้ายแรง ผู้ที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตมีสิทธิขอภัยโทษ ลดโทษ นิรโทษกรรม และห้ามพิพากษาประหารชีวิตแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหญิงมีครรภ์

ประการที่สอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารใช้อำนาจกักตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อการสอบถามหรือตามความจำเป็นของทางราชการทหารได้ ไม่เกินกว่า ๗ วัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องไม่กระทำทารุณกรรมหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้า เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารกักตัวบุคคลในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็นราชศัตรูหรือได้ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องไม่กระทำทารุณกรรมหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าต่อบุคคลที่ถูกกักตัวในระหว่างนั้น

ประการที่สาม ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเอาคนมาเป็นทาส เช่น ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเกณฑ์คนมาบังคับให้กระทำการใดที่ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เยี่ยงทาส

ประการที่สี่ ศาลที่มีอำนาจตามกฎหมายการศึกษจะต้องพิพากษาให้บุคคลใดต้องรับโทษจำคุกเพราะไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้

ประการที่ห้า ศาลที่มีอำนาจตามกฎหมายการศึกษจะพิพากษาให้บุคคลรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดเท่านั้น หากภายหลังการกระทำความผิดนั้น ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษน้อยลง ศาลดังกล่าวจะต้องดำเนินการให้ผู้กระทำได้รับประโยชน์จากการนั้นด้วย

ประการที่หก เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลในการตรวจค้น เกณฑ์ ยึด โดยต้องยอมรับว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นบุคคลตามกฎหมาย

ประการที่เจ็ด เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะใช้อำนาจห้ามมั่วสุมประชุมกันเกี่ยวกับเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา ความเชื่อของแต่ละบุคคลมิได้

ประการที่แปด เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนา และศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน^{๓๕}

ประการที่เก้า แม้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะมีอำนาจตามกฎหมายการศึกษ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย และจะต้องเลือก

^{๓๔} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๘

^{๓๕} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๘

มาตรการที่สามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และบรรลุลวัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ โดยให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด และเป็นไปอย่างมีเหตุผล

สรุป

ในปัจจุบันกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจที่จะกระทำการต่าง ๆ กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างกว้างขวางเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือรักษาความมั่นคงของชาติ แต่ก็มีได้มายความว่าจะกระทำการตามอำเภอใจได้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึกได้ก็ต่อเมื่อปรากฏสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นไม่สามารถระงับหรือป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองได้ อันสอดคล้องต่อหลักการของสิทธิมนุษยชนที่ได้อนุญาตให้รัฐภาคีสามารถที่จะตราหรือใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึกได้ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องมีกรอบการใช้อำนาจ ได้แก่ จะต้องไม่ใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึกจนถึงขั้นทำให้บุคคลถึงแก่ความตายตามอำเภอใจ จะลงโทษประหารชีวิตได้ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลกระทำความผิดร้ายแรง ผู้ที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตมีสิทธิขออภัยโทษ ลดโทษ นิรโทษกรรม และห้ามพิพากษาประหารชีวิตแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหญิงมีครรภ์ , เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องไม่กระทำการุณกรรมหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้า , ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเอาคนมาเป็นทาส , ศาลที่มีอำนาจตามกฎหมายอัยการศึกจะต้องพิพากษาให้บุคคลใดต้องรับโทษจำคุกเพราะไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ , ศาลที่มีอำนาจตามกฎหมายอัยการศึกจะพิพากษาให้บุคคลรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำการกระทำนั้นเป็นความผิดเท่านั้น , เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลในการตรวจค้น เกณฑ์ ยึด โดยต้องยอมรับว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นบุคคลตามกฎหมาย , เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะใช้อำนาจห้ามมั่วสุมประชุมกันเกี่ยวกับเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา ความเชื่อของแต่ละบุคคลมิได้ , เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาด้านศาสนา และศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน รวมทั้ง การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย และจะต้องเลือกมาตรการที่สามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และบรรลุลวัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ โดยให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด และเป็นไปอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชนดำเนินต่อไปอย่างมีความสมดุลกันมากที่สุด

บรรณานุกรม

บทความในหนังสือ

ศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ , กฎหมายรัฐธรรมนูญ (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พ.ศ.๒๕๔๙)

สารสนเทศจาก World Wide Web

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จาก <http://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights.aspx>

สิทธิมนุษยชนคืออะไร <https://www.amnesty.or.th/our-work/human-rights-education/about>

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

<https://www.amnesty.or.th/our-work/human-rights-education/universal-declarations>

วิกิพีเดีย จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

กฎหมาย

กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง